

Laatimisaika
1.6.2022

Datatalouden toimeenpano- ja seurantaryhmän 9. kokous

Aika: keskiviikko 1.6. klo 13.00-15.00

Paikka: Teams-kokous

Osallistujat:

Maria Rautavirta, pj.	LVM
Veera Peltonen, siht.	LVM
Lotta Engdahl	LVM
Anna Wennäkoski (paikalle 14.40)	LVM
Aino Sipari (poistui 13.55)	LVM
Merita Erkkilä	LVM
Jari Jauhiainen (poistui 14.15)	OM
Aulikki Pakanen	PLM
Minna Bloigu (poistui 14.20)	SM
Jaakko Rastas (paikalle 13.45)	YM
Anna Vuopala (paikalla 13.15-14.30)	OKM
Juha Haataja	OKM
Jukka Lähesmaa (poissa 13.03-13.23)	STM
Olli-Pekka Rissanen	VM
Tuomo Tuikka	VTT
Taru Rastas (poistui 13.20)	Sitra
Laura Halenius (paikalla 13.10-14)	Sitra
Tapani Piha (poissa 13.30-13.55)	Sitra
Anssi Komulainen	Sitra
Mikael Rinnetmäki (paikalle 13.10)	MyData Global

1. Kokouksen avaus ja asialistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Hyväksyttiin asialista.

2. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. Tilannekatsaus ja ajankohtaiset asiat

• EU:n ajankohtaiset – *Piia Nyström, Suomen pysyvä edustusto EU:ssa*

Nyström ei päässyt paikalle, mutta hän välitti alla olevat ajankohtaiset kuulumiset sähköpostitse.

Perjantaina on teleministerineuvosto Luxemburgissa. Siellä käsitellään edistymisraportit datasäädöksestä, tekoälyasetuksesta ja eIDAS-asetuksesta. Lisäksi käydään politiikkakeskustelu digitaalisesta vihreästä siirtymästä.

Teleministerineuvoston jälkeen työskentely säädösehdotusten kanssa jatkuu. FR aikoo pitää vielä kolme teletyöryhmää ennen heinäkuuta.

Id Versionumero

Heinäkuussa neuvosto puheenjohtajuus siirtyy CZ:lle. He esittelevät virallisesti puheenjohtajakautensa ohjelman perjantain ministerineuvostossa, mutta on odotettavissa, että eIDAS, tekoälyasetus ja datasäädös ovat heidän pj-kauden prioriteettejaan telepuolella.

Suomena olemme erittäin toiveikkaita, että meille tärkeät asiat etenevät myös CZ:n kaudella.

DSA:n lopullinen teksti piti hyväksyä Coreperissa 25.5.2022, mutta teknisessä viimeistelyssä ilmeni ongelmia EP:n kanssa. Pj ei ole ilmoittanut uutta käsittelypäivää, joten tunnelma on odottava. Ongelmien sisällöstä ei ole virallista tietoa. Ilmeisesti EP:llä on jonkin verran sisäisiä erimielisyyksiä erityisesti tiettyjen resitaalien sisällöstä.

- **Viranomaistehtävät digi- ja datasäädöksissä – Lotta Engdahl, LVM**

Engdahl esitteli alustavia huomioita viranomaistehtävistä.

LVM on aloittanut ajankohtaisista aloitteista (kuten DGA, DSA, ePrivacy, Data Act) kumpuavien viranomaistehtävien selvitystyön. Tarkoituksena on kartoittaa, kenelle viranomaisille aloitteet synnyttävät velvoitteita. Asiasta luotiin excel-taulukko, joka lähti eri ministeriöihin täytettäväksi.

Useamman aloitteen kohdalla on mainittu Tietosuojavaltuutettu sekä Traficom, jolla on jo ennestään useita valvontatehtäviä. Lisäksi esimerkiksi KKV:lle aiheutuu uusia velvoitteita, ja huomiota tulee kiinnittää myös sektorikohtaisiin viranomaisiin kuten Poliisihallitukseen tai Valviraan. Kansallisen sääntelyn osalta keskiössä on mm. tiedonhallintalaki, SVPL, tietosuojalaki ja laki vahvasta sähköisestä tunnistautumisesta. Huomioitava on myös olemassa oleva muu turvallisuutta ja järjestelmiä koskeva sääntely.

Kesäkuun aikana on tarkoitus järjestää asiasta keskustelutilaisuus, johon kutsutaan valmistelevia ministeriöitä ja eri viranomaisia. Kutsu tilaisuuteen lähetetään pian.

Komission suuntaan halutaan esittää toive keskustelusta muiden jäsenmaiden kanssa. Olisi hyödyllistä kuulla, miten eri maissa toteutetaan viranomaistehtäviä ja mahdollisesti pyrkiä luomaan vastinpareja samantyyppisistä viranomaistoimijoista eri maissa.

Dia alustavista huomioista löytyy [Tiimeristä](#).

Keskusteltiin siitä, että olisi mielenkiintoista kuulla muiden EU-maiden organisaatiomuodoista. Datasäädöksen artikkelit tulevat asettamaan velvoitteita toimia yhteistyössä. Toki yhteistyötä tehdään jo, mutta datasäädös tulee vahvistamaan sitä. Esimerkiksi kulttuuri- ja koulutusalan viranomaistehtäviä järjestetään hyvin eri tavoin eri maissa. Suomessakin toimivallan jako vaatii selvittelyä.

- **Digikompassin lausuntokierroksen tiivistelmä – Aino Sipari, LVM**

Sipari esitteli keskeiset huomiot digikompassin lausuntopalautteesta.

Digikompassin lausuntokierros päättyi suomenkielisen version osalta 13.5. Sidosryhmät pitivät tärkeänä esimerkiksi kompassin laajuutta, kunnianhimoisuutta ja poikkihallinnollista toimintatapaa. Datatalous ja kyberturvallisuus koettiin tärkeiksi teemoiksi, ja Suomen haasteita ja mahdollisuuksia oli lausunnonantajien mielestä tunnistettu dokumentissa hyvin.

Kehitysehdotukset liittyivät muun muassa dokumentin selkeyttämiseen ja jäsentämiseen. Lausunnonantajien mukaan mittareita on vielä kehitettävä, ja esimerkiksi juuri datatalouden mittaamiseen on kehitettävä uusia välineitä. Lisäksi sidosryhmien rooliin haluttiin kiinnitettävän enemmän huomiota.

Saadun lausuntopalautteen perusteella työstetään dokumentin uusi versio, ja ministerityöryhmä linjaa toivottavasti kesäkuussa dokumentin virallisen muodon. Syksyllä on tarkoitus viimeistellä kompassi ja pitää mahdollisesti toinen lausuntokierros. Kun kompassiin liittyvää englanninkielistä materiaalia saadaan tehtyä, sitä esitellään kansainvälisille yhteistyökumppaneille.

Dia digikompassin lausuntopalautteesta löytyy [Tiimeristä](#).

Keskusteltiin siitä, että ilahduttavaa oli, että lausunnoissa datatalouden laajuus ymmärrettiin. Mittareihin tulee vielä kiinnittää huomiota. Kompassi laittaa alulle hyvää kehitystyötä monella saralla, ja konkreettisen tekemisen kautta esimerkiksi alan uudet käsitteet määrittyvät.

- **Muut ajankohtaiset asiat**

Digital commons – työpaperi on kommentoilla. Tarkoituksena on pyrkiä tunnistamaan hankkeita, joissa on Digital commons- liitäntä. Mietittiin myös liittykö commons-työpaperi komissioltta tulleseeseen samankaltaiseen selvitykseen liittyen avoimen sisällön periaatteisiin.

4. Gaia-X ajankohtaiset kuulumiset

Anssi Komulainen, Projektijohtaja, Gaia-X Suomi, Sitra

Komulainen esitteli Gaia-X –projektia ja sen ajankohtaisia kuulumisia.

Gaia-X on yhteiseurooppalainen projekti, joka tähtää uudenlaisten datanjakamisen pilviratkaisujen rakentamiseen. Tarkoituksena on tarjota pohja, jolla yritykset ja muut toimijat ympäri Eurooppaa voivat kehittää pelisääntöjä ja standardeja datan jakamisen ratkaisujen luomiseksi.

Gaia-X –projektin keskeisenä pyrkimyksenä on luottamuksen rakentaminen. Tavoitteena on saavuttaa yhteisiä standardeja ja parantaa varmuutta siitä, että esimerkiksi terveysdataa käsitellään sovittujen reunaehtojen puitteissa turvallisesti. Kaiken pohjana on eurooppalainen arvopohja ja digitaalinen suvereniteetti.

Suomen kohdalla Sitra on laatinut Gaia-X:n projektisuunnitelman, ja edustettuina työssä ovat myös keskeiset sidosryhmät. Tavoitteena on luoda uusi kansallinen toimintamalli noudattaen public private –mallia. Sitran pyrkimyksenä on saada suomalaiset toimijat osaksi eurooppalaista data-avaruuskehitystä, ja Gaia-X on vahvin reitti Eurooppaan.

Projektisuunnitelman lisäksi Sitra on rekrytoinut tiimin edistämään Gaia-X-työtä Suomessa, ja lisäksi pian on aukeamassa rahoitushaku. Rahoituksen avulla on tukea kokeiluja, joiden kautta ymmärretään data-avaruuden matkaa ideasta ahioksi ja lopulta eurooppalaiseksi data-avaruudeksi. Projektilla on myös johtoryhmä, jonka tehtävänä on miettiä kansallisen rahoituksen löytymistä.

Esitys löytyy [Tiimeristä](#).

Keskustelussa nousi esiin rahoitus ja, että jos projektille halutaan uutta rahoitusta ja investointia, tarvitaan poliittisia päätöksiä. Samalla on ylläpidettävä perustasoa ja toisaalta kehitettävä soveltavaa osuutta, mutta haasteeksi muodostuu, kun ei tiedetä kaikkia käynnissä olevia osa-alueita. Digikompassi pyrkii vastaamaan juuri tähän ongelmaan kokoamalla useita eri digi-ilmiöitä samaan dokumenttiin. Erityisesti tekijänoikeusinfrastruktuurin kannalta on käynnissä mielenkiintoista tekemistä. Erityisen hienoa, että pyritään kohti public private partnership-mallia.

- **Gaia-X ajankohtaiset VTT:n osalta**

Tuomo Tuikka, Lead, Data Space Solutions, VTT

Tuikka esitteli Gaia-X-projektia ja muita eurooppalaisia kehityspolkuja.

VTT on Gaia-X AISBL:n jäsen, ja Tuikka toimii kontaktihenkilönä sekä General Assemblyn edustajana. VTT osallistuu Gaia-x työryhmiin: Architecture, Federation services, Minimum Viable Gaia-X ja Gaia-W Institute. Ratkaisuja kokeillaan mm. Smart Otaniemessä, Oulu Data Spacessa, Tampereen TURMS –ympäristössä. Yrityksille tarjotaan mahdollisuus kokeilla toimivia ratkaisuja mainittujen kokeilu ympäristöjen puitteiden lisäksi yritysten itse valitsemisissa kohteissa.

Lisäksi Tuikka esitteli lyhyesti Data Spaces Business Alliancea, Gaia-X Data Space - tutkimusohjelmia ja Horizon Europe 2023-2024 –ohjelmaa.

VTT:llä on käynnissä tai käynnistymässä useita EU ja BF –hankkeita dataekosysteemien kehitykseen, joissa vähitellen Gaia-X nousee suunnitelmiin (esim. valmistava teollisuus, vesiekosysteemi, terveysdata, älykäs kaupunki). Digital Europe -ohjelmasta löytyy useita datainfrastruktuurihankkeita Euroopan datastrategian mukaisesti ja Gaia-X huomioidaan yhä useammassa hankkeessa erityisesti tausta-arkkitehtuurina.

Esitys löytyy [Tiimeristä](#).

5. European Health data space – komission terveysdata-aloitteen esittely

Jukka Lähesmaa, erityisasiantuntija, STM

Lähesmaa esitteli keskeiset asiat komission terveysdata-aloitteesta.

Aloitteen taustalla on yleinen eurooppalainen datastrategia ja avaruuksien kehittäminen, koronan ja muiden kriisien myötä korostunut terveystiedon vaihdon tärkeys sekä koko terveysosa-alueen merkitys yhteiskunnalle. Tärkeimmät haasteet ovat kansalaisten pääsy omiin terveystietoihin ja näiden tietojen hallinnointi, terveydenhuollon ammattilaisten pääsy tietoon, teollisuudelle ja palveluntuottajille yhteisten markkinoiden luominen sekä toisiokäyttö, kuten se, miten muodostetaan tilannekuvaa koronapandemian kaltaisissa tilanteissa tai miten voidaan parhaiten säännellä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa. Asetus pitää sisällään kolme kokonaisuutta: yksilöiden oma mahdollisuus nähdä ja hallinnoida omaa tietoa, yhtenäinen markkina terveystiedon hallintaan ja data-avaruus mahdollistamaan toisiokäyttö.

Asetusehdotus muodostuu kahdesta paketista. Ensimmäinen osa koskee ensisijaista sotetiedon hyödyntämistä ja oman datan näkökulmaa (yksilön oma kontrolli, standardisoitu potilastietojärjestelmä, hyvinvointiapplikaatiot, eurooppalaisten terveystietojen tiedonvaihdon kehittäminen). Toinen osa puolestaan koskee toisiokäyttöä (kansalliset tietolupaviranomaiset:

lupien hakeminen, pääsy tietoon, mikä luvallista tai luvatonta tiedonkäyttöä, lupakäytännöt, tietoturvalliset käyttöympäristöt).

Tarkoituksena on hoitaa lainsäädännöllinen ja hallinnollinen näkökulma ensin, infrastruktuuri myöhemmin. Kun standardisointia aletaan toteuttaa, jää nähtäväksi, syntyykö mahdollisuuksia eurooppalaiselle tai jopa suomalaiselle teollisuudelle tulla markkinoille. Tältä osin yhtymäkohtia esim. Gaia-X:ään.

Tällä hetkellä Suomen kannasta asetukseen koostetaan u-kirjettä, ja keskustelut ovat käynnissä. Komission optimistinen aika-arvio on, että asetusta saadaan puolestoista vuodessa läpi, jonka jälkeen toki vielä siirtymäajat.

Esitys löytyy [Tiimeristä](#).

6. TEHDAS-hankkeen tämän hetken tilanne

Tapani Piha, Vanhempi neuvonantaja, Terveysdata 2030, Sitra

Piha esitteli TEHDAS-hankkeen pääpiirteitä ja ajankohtaista tilannekuvaa.

TEHDAS –hanke (Joint Action Towards the European Health Data Space) on 25 Euroopan maan yhteisprojekti, jolla pyritään kehittämään, jakamaan ja testaamaan työkaluja ja lähestymistapoja sekä kasvattamaan kapasiteettia terveysdatan sekundaariseen käyttöön Euroopassa.

Hankkeen kesto on lyhyt, vuodet 2021-2023, ja Suomesta projektia koordinoi Sitra. Jäsenmaat käyvät poliittista keskustelua, ja viikoittaisissa palavereissa näkemykset kulkeutuvat suoraan komissiolle. Tärkeää olisi, että Suomella olisi selkeät näkökulmat, joita viedä eteenpäin.

TEHDAS kattaa vain sekundaarisen käytön: better health care, better policy-making ja better research & innovation. Lisäksi jakautuminen kolmeen työpakettiin: tekniset, kansalaiset, politiikka, ja näiden alla erityisesti governance, sustainability ja policy consultation herättäneet keskustelua.

Hankkeen aikana on saatu toteutettua noin 20 projektia, joista Sitra vetänyt kaksi työpakettia: Governance models ja Financing. Projekteissa on analysoitu olemassa olevia EU-projekteja, niiden hallintaa ja rahoitusta: millainen tulevaisuus pitkällä tähtäimellä hankkeella voisi olla ja mitä mahdollisia ongelmia siihen liittyy.

Keskustelussa nousi esiin, että erityisesti data-aiheissa vuoropuhelun merkitys korostuu; yhteisen ymmärryksen saavuttaminen, toisaalta maakohtainen kulttuurinen ymmärrys heijastuu kantoihin. Kaiken pohjana kuitenkin EU:n juuret ja kansalaisten vapaa liikkuvuus. Olisi erityisen tärkeää, että erilaisissa elämäntilanteissa omat terveystiedot siirtyisivät vaivatta esim. jäsenmaiden välillä, tämä liittyy myös sähköisen identiteetin kehittämiseen. Tärkeää on myös saada hyötyä aikaan ja tehdä saavutetut hyödyt näkyväksi kaikissa jäsenmaissa sekä pohtia tarvittaessa, saavatko maat tästä mitään.

Esitys löytyy [Tiimeristä](#).

7. Muut asiat

- Tilastolaki on eduskunnassa käsittelyssä. Olisi kiinnostavaa kuulla, mitä suunnitelmia siihen liittyy.
- Ulkoministeriön Virtual Finland –hankkeen voisi keskusteluttaa tässä ryhmässä.
- Datan hyödyntämiseen liittyvät vastuu- ja luottamuskysymykset (tietosuoja, tietoturva, kyberturva) herättävät huolta. Tässä ryhmässä voisi keskustella, mitä vastata tällaisia kysymyksiä pohtiville.

8. Syksyn kokoukset

ke 7.9.2022 klo 13-15

ke 7.11.2022 klo 13-15

9. Kokouksen päättäminen

Päätettiin kokous ajassa 15:05.